

7 Απριλίου, 1992

[Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΠΙΚΗΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΑΡΤΕ-
ΜΙΔΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ,

Κατηγορούσα Αρχή,

v.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΥ,

Κατηγορουμένου.

(Νομικό Ερώτημα Αρ. 279).

-
- 5 Ηθελημένη παρακοή (απειθεία) προς το νόμο κατά παράβαση του άρθρου 136 του Ποινικού Κώδικα Κεφ. 154 σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του Συντάγματος και το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που κυρώθηκε με το Ν. 39/62 — Κατάχρηση εξουσίας κατά παράβαση του άρθρου 105 του Κεφ. 154.
- 10 Συνταγματικό Δίκαιο — Σύνταγμα Μέρος II — Θεμελιώδη Ανθρώπινα Δικαιώματα — Δικαίωμα ιδιωτικής ζωής και ελεύθερης επικοινωνίας — Κατοχυρώνεται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 του Συντάγματος και από το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.
- 15 Παρακολούθηση και μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων εν αγνοία των συνομιλητών — Κατά πόσο το περιεχόμενο των μαγνητοταινιών είναι παραδεκτό ως μαρτυρία.
- 20 Ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος Κεφ. 155 άρθρο 148(1) — Επιφύλαξη θέματος από το Επαρχιακό Δικαστήριο προς απόφαση από το Ανώτατο Δικαστήριο.
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - Ποιά η προσέγγισή του σε σχέση με τη μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων.
- 25 Δικαίωμα ιδιωτικής ζωής — Τι συνιστά μέρος της ιδιωτικής ζωής — Κριτήρια για τον προσδιορισμό των ορίων του δικαιώματος.
- Ο κατηγορούμενος, διευθυντής του Συμβουλίου Αποχτετεύσεων Λευκωσίας παρακολούθησε και μαγνητοφώνησε τηλεφωνικές συνδιαλέξεις υπαλλήλου του Συμβουλίου με τρίτο πρόσωπο ή πρόσωπα. Κατά τη δίκη τέθηκε θέμα ακρόασης του περιεχομένου των μαγνητοταινιών για σκοπούς αναγνώρισης. Ο Βοηθός Γενικός

Εισαγγελέας ήγειρε ένσταση ενόψει των συνθηκών της λήψης των και της αρχής που αποκλείει την κατάθεση μαρτυρίας που λαμβάνεται κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου που κατοχυρώνονται στο Μέρος II του Συντάγματος. Ο κατηγορούμενος υποστήριξε ότι το περιεχόμενο των μαγνητοταινιών είναι αποδεκτό όχι μόνο ως μέσο αναγνώρισης ενός των αντικειμένων της κατηγορίας αλλά και για τον σκοπό απόδειξης της αθωότητας του κατηγορουμένου δικαίωμα που κατά την εισήγηση του κατοχυρώνεται από το άρθρο 30.3 του Συντάγματος. Μετά από αίτηση του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα το Επαρχιακό Δικαστήριο επιφύλαξε το ερεθθέν ερώτημα προς απόφαση από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Το Ανώτατο Δικαστήριο έδωσε αρνητική απάντηση στο ερώτημα και απεφάνθηκε ότι:

Α. Υπό Πική Δ. συμφωνούντων και των Δικαστών Χατζηπασαγάρη, Αρτέμη και Κωνσταντινίδη:

1. Η διαφύλαξη της ιδιωτικής ζωής και της ελεύθερης επικοινωνίας ως θεμελιωδών ελευθεριών του ατόμου σκοπεί στη θεμελίωση της αυτονομίας του ατόμου σε τομείς όπου η ανθρώπινη υπόσταση επιτάσσει την αυτοτελή λειτουργία του. Η άσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με τα άρθρα 15.1 και 17.1 του Συντάγματος δεν υπόκεινται σε κανένα περιορισμό εκτός από τους περιορισμούς που τίθενται βάσει του νόμου και μόνο για τους σκοπούς που ορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 15.2 και 17.2. Κανένας νόμος δεν επιτρέπει την παρακολούθηση ή μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων τρίτων.

2. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε σειρά αποφάσεών του επισημαίνει ότι η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή επέμβαση στο δικαίωμα ιδιωτικής ζωής και επικοινωνίας που κατοχυρώνει το άρθρο 8(1) της Συνθήκης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών είναι επιτρεπτός μόνο βάσει νόμου ο οποίος εξειδικεύει επακριβώς τα όρια του περιορισμού.

3. Το περιεχόμενο των μαγνητοταινιών είναι προϊόν παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των συνομηλητών που κατοχυρώνεται από τα πιο πάνω άρθρα του Συντάγματος και επομένως καλύπτεται από τον κανόνα αποκλεισμού του ως μαρτυρίας όπως υιοθετήθηκε στις σχετικές αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ο αποκλεισμός είναι απόλυτος και δεν επιδέχεται κανένα συμβιβασμό ή εξαίρεση.

4. Η μαρτυρία που λήφθηκε κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου δεν μπορεί να γίνει δεκτή για οποιοδήποτε σκοπό.

Β. Υπό Λοΐζου, Π.:

5 1. Η καταγραφή των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων στην μαγνητοταινία γινόταν χωρίς εξουσιοδότηση νόμου. Μιά τέτοια επέμβαση θα μπορούσε να γίνει εάν είναι σύμφωνη προς το Νόμο και αναγκαία μόνο για εξυπηρέτηση των σκοπών που παρατίθενται στην παραγρ. 2 του άρθρου 15 του Συντάγματος η οποία αντιστοιχεί στο άρθρο 8(2) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η οποία κυρώθηκε με το Νόμο υπ' αρ. 39 του 1962.

10 2. Η παρακολούθηση και μαγνητογράφιση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων όπως έγινε στην παρούσα υπόθεση αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής και του απόρρητου της αλληλογραφίας όπως κατοχυρώνονται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 του Συντάγματος και του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και γι' αυτό η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα που τέθηκε είναι αρνητική.

Γ. Υπό Αρτεμίδα, Δ.:

20 1. Σύμφωνα με τα παραδεκτά γεγονότα που αποτελούν τη βάση του ερωτήματος που τέθηκε, διαπιστώνεται παραβίαση των προνοιών των άρθρων 15.1 και 17.1 του Συντάγματος.

25 2. Συνεχής προσπάθεια του ανθρώπου είναι η αναγνώριση και διασφάλιση της αυτόνομης λειτουργίας και των ιδιαιτεροτήτων του τόσο σαν άτομο όσο και σαν μονάδα του κοινωνικού συνόλου. Θα αποτελούσε αντίφαση στους γραπτούς κανόνες δικαίου αν η ερμηνεία και εφαρμογή τους κατέληγε σε ύβρη του περί δικαίου αισθήματος του νοήμονα πολίτη η άρνηση της κοινά αποδεκτής συνήθους συμπεριφοράς των ανθρώπων. Αφού διακριβωθούν πρώτα τα συγκεκριμένα γεγονότα στην κάθε υπόθεση διαπιστώνεται αν, σύμφωνα με αυτά, υπήρξε παραβίαση δικαιώματος που διασφαλίζεται στις πρόνοιες των άρθρων 15.1 και 17.1 του Συντάγματος.

Γνωμάτευση ως ανωτέρω.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

- 30 *Police v Georgiades (1983) 2 C.L.R. 33·*
- Kruslin Case - Publications of the European Court of Human Rights, Vol.176, p.6 decided on 24/4/90·*
- Malone Case - Publications of the European Court of Human Rights Vol. 82, p.7 - decided on 2/8/84·*
- 35 *Klass and Others Case - Publications of the European Court of Human Rights, Vol.28, p.5 - decided on 6/9/78·*
- Enotiades and Another v Police (1986) 2 C.L.R. 64·*

Psaras v Republic (1987) 2 C.L.R. 132.

Merthodja v Police (1987) 2 C.L.R. 227.

Parpas v Republic (1988) 2 C.L.R. 5.

Νομικό Ερώτημα.

Νομικό Ερώτημα που παρέπεμψε το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας στο Ανώτατο Δικαστήριο για γνωμοδότηση σχετικά με το αν μπορεί να γίνουν αποδεκτές σαν μαρτυρία - μαγνητοταινίες - στις οποίες καταγράφηκαν από τον κατηγορούμενο οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις υπαλλήλου του Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας με άλλα πρόσωπα, εν αγνοία τους. 5 10

Α. Λουκαΐδης, Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας και Α. Παπασάββας, ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για την Αστυνομία.

Α. Μαρκίδης και Ι. Νικολάου, για τον κατηγορούμενο. 15

Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π.: Είμεθα ομόφωνοι ως προς την απάντηση στο νομικό ερώτημα που έχει τεθεί. Την πρώτη απόφαση θα δώσει ο Δικαστής Πικής.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Με την απόφαση που θα εκδοθεί είναι σύμφωνοι και οι Δικαστές ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ και ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ. 20

Ο εφεσείων διώκεται ποινικά για ηθελημένη παρακοή (απειθεία) προς το νόμο, κατά παράβαση του άρθρου 136 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του Συντάγματος και το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που κυρώθηκε με το Ν 39/62 (το αντικείμενο τριών κατηγοριών) και για κατάχρηση εξουσίας κατά παράβαση του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154 (το αντικείμενο της τέταρτης κατηγορίας). Τα γεγονότα τα οποία συνθέτουν τις κατηγορίες σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που παρέχονται στο κατηγορητήριο, πηγάζουν από 25 30

5 την παρακολούθηση και μαγνητοφώνηση από τον κατηγορούμενο, το διευθυντή του Συμβουλίου Αποχeteύσεων Λευκωσίας, τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπαλλήλου του Συμβουλίου με τρίτο πρόσωπο ή πρόσωπα. Τα γεγονότα που στοιχειοθετούν τις κατηγορίες συνίστανται, συνοπτικά, στην παρακολούθηση εκ μέρους του κατηγορουμένου, και μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπαλλήλου του Συμβουλίου με τρίτο πρόσωπο ή πρόσωπα. Κατά τη δίκη τέθηκε θέμα ακρόασης του περιεχομένου ή μέρους του περιεχομένου των μαγνητοταινιών για σκοπούς αναγνώρισης, διαδικασία στην οποία ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας ήγειρε ένσταση ενόψει των συνθηκών λήψης των μαγνητοταινιών και της αρχής που αποκλείει την κατάθεση μαρτυρίας που λαμβάνεται κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου που κατοχυρώνονται στο Μέρος II του Συντάγματος. Προς υποστήριξη του απαγορευτικού κανόνα, ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας επικαλέσθηκε την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στη *Police v. Georghiadis* (1983) 2 C.L.R. 33. Η θέση του κ. Λουκαΐδη είναι ότι η παρακολούθηση και 20 μαγνητοφώνηση τηλεφωνικής συνδιάλεξης τρίτων παραβιάζει το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής που κατοχυρώνεται από το άρθρο 15.1, και το δικαίωμα της ελεύθερης επικοινωνίας που κατοχυρώνεται από το άρθρο 17.1 του Συντάγματος. Για τους ίδιους λόγους παραβιάζονται τα 25 αντίστοιχα δικαιώματα που διαφυλάσσει το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

30 Ο κ. Μαρκίδης εκ μέρους του κατηγορουμένου υποστήριξε ότι η κατάθεση της μαρτυρίας είναι παραδεκτή όχι μόνο ως μέσο αναγνώρισης ενός των αντικειμένων της κατηγορίας αλλά και για το σκοπό απόδειξης της αθωότητας του κατηγορουμένου, δικαίωμα που όπως εισηγήθηκε κατοχυρώνεται από το άρθρο 30.3 του Συντάγματος. Η υπεράσπιση, βέβαια, και το δικαίωμα για προβολή της που διασφαλίζεται από τα άρθρα 12.5 και 30.3 του Συντάγματος, 35 σχετίζεται άμεσα με τα επίδικα θέματα όπως προσδιορίζονται από την κατηγορία που στην προκειμένη περίπτωση δεν αναφέρεται στο περιεχόμενο των συνδιαλέξεων που μαγνητοφωνήθηκαν αλλά σε αυτό τούτο το γεγονός

της παρακολούθησης και μαγνητοφώνησης των συνδιαλέξεων. Ο Δικαστής επιφύλαξε τα ερωτήματα που καλούμεθα ν' απαντήσουμε διότι η αίτηση για επιφύλαξη έγινε εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα και το Δικαστήριο έκρινε ότι τα θέματα που καλύπτονται από τα ερωτήματα εγείρονται στο πλαίσιο της δίκης και έπρεπε ν' απαντηθούν. Δε διατυπώθηκε οποιαδήποτε αμφισβήτηση ως προς την αναγκαιότητα επίλυσης των εγερθέντων θεμάτων τα οποία θα απαντήσουμε βάσει των ερωτημάτων που τέθηκαν.

5

Μετά από αίτηση του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα το Επαρχιακό Δικαστήριο επιφύλαξε, βάσει του άρθρου 148 (1) του Κεφ. 155, το εγερθέν θέμα προς απόφαση από το Ανώτατο Δικαστήριο. Τα ζητήματα τα οποία επεφυλάχθησαν βάσει του παραπεμφθέντος νομικού ερωτήματος δεν περιορίζονται στην αποδοχή του περιεχομένου των μαγνητοταινιών για σκοπούς αναγνώρισης αλλά επεκτείνονται και στο παραδεκτό του περιεχομένου τους ως μαρτυρίας. Συγκεκριλώνοντας, το ερώτημα που καλούμεθα να απαντήσουμε είναι κατά πόσο το περιεχόμενο μαγνητοταινίας που αναφέρεται σε τηλεφωνική συνδιάλεξη μεταξύ του "Α" και του "Β", και που μαγνητοφωνήθηκε από τον κατηγορούμενο εν αγνοία των συνομιλητών με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, είναι παραδεκτό ως μαρτυρία, είτε ως προς τὸ περιεχόμενό της ἢ για σκοπούς αναγνώρισης.

10

15

20

Πριν απαντήσουμε το ερώτημα θα προβούμε σε σύντομη ανασκόπηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 στο πλαίσιο του Μέρους II του Συντάγματος και το άρθρο 8(1) της Συνθήκης, οι πρόνοιες του οποίου αποτέλεσαν το αρχέτυπο για τη διαμόρφωση των άρθρων 15.1 και 17.1.

25

Η ερμηνεία των αντίστοιχων άρθρων του Συντάγματος και των σχετικών διατάξεων του άρθρου 8 της Συνθήκης εξετάστηκαν από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου στη *Police v. Georghiades* (1983) 2 C.L.R. 33 όπου κρίθηκε ότι το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής καλύπτει ολόκληρο το χώρο που εξ αντικειμένου εμπίπτει στην ιδιωτι-

30

5 κή λειτουργία του ατόμου και ταυτίζεται με τον αγγλικό όρο "right to privacy". Εξίσου ευρεία είναι και η έννοια του δικαιώματος για ελεύθερη επικοινωνία συνυφασμένη με την κατοχύρωση της ανεμπόδιστης επικοινωνίας με το συνάνθρωπο. Η διαφύλαξη της ιδιωτικής ζωής και της
 10 ελεύθερης επικοινωνίας ως θεμελιωδών ελευθεριών του ατόμου, σκοπεύει στη θεμελίωση της αυτονομίας του ατόμου σε τομείς όπου η ανθρώπινη υπόσταση επιτάσσει την αυτοτελή λειτουργία του. Η άσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 δεν υπόκειται σε κανένα περιορισμό εκτός από περιορισμούς που τίθενται βάσει νόμου και μόνο για τους σκοπούς που ορίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 15.2 και 17.2. Κανένας νόμος δεν επιτρέπει την παρακολούθηση ή μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων τρίτων.

15 Το επίδικο θέμα στη *Georghiadis* ήταν το παραδεκτό της μαγνητοταινίας ως μαρτυρίας για το περιεχόμενο συνδιαλέξεων μεταξύ ψυχολόγου και του ασθενούς του που λήφθηκε εν αγνοία τους. Κατά την ανάπτυξη του σκεπτικού της απόφασης έγινε αναφορά, προς άντληση καθοδήγησης για το εύρος των δικαιωμάτων που εξασφαλίζονται από το άρθρο 8(1) της Ευρωπαϊκής Συνθήκης, στην αντιμετώπιση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της μαγνητοφώνησης τηλεφωνικών συνδιαλέξεων χωρίς τη συγκατάθεση των συνομιλητών. Το πιο κάτω απόσπασμα, από μια από τις αποφάσεις, συνοψίζει τα αποτελέσματα της έρευνας :

25 "Wire tapping over conversation, unknown to the interlocutors, is almost uniformly regarded as an invasion of privacy, invidious to the rights of privacy."

(See, Jacobs, *supra*, p.126, and Castberg - The European Convention on Human Rights, 1974, pp. 138, 30 139).

Ελληνική μετάφραση:

"Η καλωδιακή παγίδευση συνομιλίας, εν αγνοία των

συνομιλητών, θεωρείται σχεδόν καθολικά ως παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, η οποία προσβάλλει το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής."

Σειρά αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων θεμελιώνει ότι παρακολούθηση και μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων χωρίς τη συγκατάθεση των συνομιλητών συνιστά παραβίαση τόσο του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής όσο και εκείνου της ελεύθερης επικοινωνίας. Όπως επισημαίνεται στην τελευταία απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο θέμα αυτό - *Kruslin Case* - Publications of the European Court of Human Rights, Vol. 176, p.6 - decided on 24/4/90, μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή επέμβαση στο δικαίωμα ιδιωτικής ζωής και επικοινωνίας που κατοχυρώνει το άρθρο 8(1) της Συνθήκης. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών, υποδείχθηκε από το Δικαστήριο, είναι επιτρεπτός μόνο βάσει νόμου ο οποίος εξειδικεύει επακριβώς τα όρια του περιορισμού. Ανάλογη υπήρξε η προσέγγιση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε σχέση με τη μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και στις υποθέσεις *Malone Case* - Publications of the European Court of Human Rights, Vol. 82, p.7 - decided on 2/8/84, και *Case of Klass and Others* - Publications of the European Court of Human Rights, Vol. 28, p.5 - decided on 6/9/78

Ο κ. Μαρκίδης εισηγήθηκε ότι το δικαίωμα που καθιερώνουν τα άρθρα 15.1 και 17.1, σε σχέση με τηλεφωνικές επικοινωνίες, δεν είναι ανεξάρτητο από το περιεχόμενο της συνομιλίας ή το σκοπό για τον οποίο επιδιώκεται η παρακολούθηση και μαγνητοφώνηση. Προς υποστήριξη των θέσεων του επικαλέσθηκε δυο αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου - την *Enotiades and Another v. Police* (1986) 2 C.L.R. 64, και τη *Psaras v. Republic* (1987) 2 C.L.R. 132. Στην πρώτη κρίθηκε κατά πλειοψηφία ότι η εμπορική δραστηριότητα δε συνιστά μέρος της ιδιωτικής ζωής κατά την έννοια του άρθρου 15.1, και στη δεύτερη ότι σημείωση που βρέθηκε στο ανοικτό και εκτεθειμένο

5 εμπορικό σημειωματάριο του εφεσείοντα η οποία περιείχε στοιχεία για εγκληματική δράση δε συνιστούσε θέμα ιδιωτικής ζωής. Καμιά από τις δυο αποφάσεις δε συναρτά την άσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 με το σκοπό για τον οποίο ασκούνται ή τις λεπτομέρειες της άσκησής τους. Το αντικείμενο και των δυο αποφάσεων ήταν κατά πόσο οι συγκεκριμένες λειτουργίες συνιστούσαν μέρος της ιδιωτικής ζωής.

10 Στη *Georghiadēs* κρίθηκε ότι εφόσο διαπιστώνεται παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος ή ελευθερίας, δεν παρέχεται ευχέρεια αποδοχής των αποτελεσμάτων της παραβίασης για οποιοδήποτε σκοπό ή κάτω από οποιοδήποτε πρόσχημα. Η θέση αυτή επαναβεβαιώθηκε στις μεταγενέστερες αποφάσεις του Εφετείου *Psaras v. Republic* (ανωτέρω), *Merthodja v. Police* (1987) 2 C.L.R. 227, και *Parpas v. Republic* (1988) 2 C.L.R. 5.

15 Τι συνιστά μέρος της ιδιωτικής ζωής και τα κριτήρια για τον προσδιορισμό των ορίων του δικαιώματος επίσης εξετάστηκαν στη *Georghiadēs*. Το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής είναι συνυφασμένο με το στοιχείο της ατομικότητας του ανθρώπου και τη διαφύλαξή του στον κοινωνικό χώρο. Στην ιδιωτική του ζωή και τις ιδιαίτερες επικοινωνίες με τους συνανθρώπους του, όπως είναι η τηλεφωνική επικοινωνία, το άτομο δικαιούται να λειτουργεί ελεύθερα και να δρα αυτόνομα. Ο κίνδυνος για παράνομη σκέψη, σχεδιασμό ή δράση στην ιδιωτική του ζωή και στην επικοινωνία του με το συνάνθρωπό του τον οποίο επεσήμανε ο κ. Μαρκίδης, είναι υπαρκτός.

30 Αντισταθμίζεται όμως από το βέβαιο κίνδυνο καθήλωσης της αυτόνομης λειτουργίας του ανθρώπου στον ιδιαίτερο χώρο του που αναπόφευκτα θα επιφέρει η παρακολούθηση και κατάπτευση της ιδιωτικής του ζωής και επικοινωνίας. Όπως υποδείξαμε στη *Georghiadēs*, είναι μέσα από τις διεργασίες της ελεύθερης και αυτόνομης σκέψης που διαμορφώνεται η προσωπικότητα και εκδηλώνεται δημιουργικότητα του ανθρώπου, τόσο ευεργετική για τον ίδιο και το κοινωνικό σύνολο. Η ανθρώπινη φύση συ-

νιστά και προσδιορίζει το λόγο για τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες του ατόμου, αναγκαία για την περιφρούρηση της προσωπικότητάς του και την ισορροπημένη λειτουργία του στον κοινωνικό χώρο. Επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής και του απόρρητου της επικοινωνίας επιτρέπεται μόνο για τους σκοπούς που καθορίζουν τα άρθρα 15.2 και 17.2 του Συντάγματος εφόσον τούτο κρίνεται αναγκαίο από το νομοθέτη.

5

Η τηλεφωνική επικοινωνία λόγω της φύσης και του χαρακτήρα της συνιστά εξ αντικειμένου πτυχή της ιδιωτικής ζωής βάσει του άρθρου 15.1 και, ταυτόχρονα, μορφή επικοινωνίας το απόρρητο της οποίας διαφυλάσσεται από το άρθρο 17.1. Η τηλεφωνική συνομιλία έχει τα χαρακτηριστικά της ιδιαίτερης επικοινωνίας μεταξύ των συνομιλητών, που ανάγεται στην ιδιωτική τους ζωή και συγχρόνως συνιστά κλασσική μορφή επικοινωνίας το απόρρητο της οποίας διαφυλάσσεται από το Σύνταγμα. Κανένας τρίτος, εκτός αν του παρέχεται εξουσιοδότηση από το νόμο για τους σκοπούς που ορίζει το Σύνταγμα, δεν έχει δικαίωμα να εποπτεύσει ή να διεισδύσει στις τηλεφωνικές επικοινωνίες μεταξύ των πολιτών. Οποιαδήποτε χαλάρωση του κανόνα θα ερχόταν σε αντίθεση με τον απόλυτο χαρακτήρα της απαγόρευσης, όπως διατυπώνεται στα άρθρα 15.1 και 17.1 του Συντάγματος, και μακροχρόνια θα εκφύλιζε τη δραστηριότητα του δικαιώματος που κατοχυρώνεται.

10

15

20

Το περιεχόμενο των μαγνητοταινιών είναι το προϊόν παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων των συνομιλητών που κατοχυρώνεται από τα άρθρα 15.1 και 17.1 και, επομένως, καλύπτεται από τον κανόνα αποκλεισμού του ως μαρτυρίας που υιοθετήθηκε στη *Georghiadēs* και στις μεταγενέστερες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου που έχουμε επισημάνει. Ο αποκλεισμός μαρτυρίας η οποία λαμβάνεται κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου (εκτός όπου η παρέκκλιση εξουσιοδοτείται με νόμο για τους σκοπούς που καθορίζει το Σύνταγμα) είναι απόλυτος και δεν επιδέχεται κανένα συμβιβασμό ή εξαίρεση. Η απάντηση στα νομικά

25

30

35

5 ερωτήματα που τέθηκαν, που απολήγουν, όπως έχουμε αναφέρει, στο παραδεκτό για οποιοδήποτε σκοπό μαρτυρίας που έχει ληφθεί κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου, είναι ότι τέτοια μαρτυρία δε μπορεί να γίνει δεκτή για οποιοδήποτε σκοπό.

Α. ΛΟΙΖΟΥ, Π. Συμφωνώ ότι η απάντηση στο ερώτημα που παρέπεμψε το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας ενώπιον μας πρέπει να είναι αρνητική.

10 Θεωρώ περιττό να αναφερθώ στα γεγονότα της υπόθεσης γιατί αυτά εκτίθενται στην απόφαση του Δικαστή Πική. Είναι αρκετό να πω ότι ο κατηγορούμενος ο οποίος είναι Διευθυντής του Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας κατέγραφε σε μαγνητοταινία τις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις υπαλλήλου του Συμβουλίου με άλλα πρόσωπα και
15 εν αγνοία των και με σκοπό να παρακολουθεί τις συνδιαλέξεις των.

20 Αυτό γινόταν χωρίς εξουσιοδότηση νόμου. Μια τέτοια επέμβαση θα μπορούσε να γίνει εάν είναι σύμφωνη προς το Νόμο και αναγκαία μόνο για εξυπηρέτηση των σκοπών που παρατίθενται στην παράγραφο 2 του Άρθρου 15 του Συντάγματος η οποία αντιστοιχεί στο Άρθρο 8(2) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων η οποία κυρώθηκε με το Νόμο αριθμό 39 του 1962.

25 Παρακολούθηση και μαγνητογράφηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, όπως έγινε στην περίπτωση αυτή, αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής που προστατεύεται από το Άρθρο 15.1 του Συντάγματος, το οποίο αντιστοιχεί σε ότι αφορά το μέρος αυτό στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, όπως επίσης και το Άρθρο 17.1
30 του Συντάγματος το οποίο κατοχυρώνει το απόρρητο της αλληλογραφίας ως και κάθε άλλης επικοινωνίας.

Η σχετική προσέγγιση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων βρίσκεται στις υποθέσεις

Klass and Others Series A Volume 28, ημερομηνίας 6 Σεπτεμβρίου 1978, *Malone case Series A, Volume 82*, απόφαση ημερομηνίας 2 Αυγούστου 1984 *Kruslin case, Series A, Volume 176*, ημερομηνίας 24 Απριλίου 1990. Στην τελευταία λέχθηκαν στην παράγραφο 33 στη σελ. 23 τα πιο 5
κάτω:

"33. Tapping and other forms of interception of telephone conversations represent a serious interference with private life and correspondence and must accordingly be based on a 'law' that is particularly precise. It is 10
essential to have clear, detailed rules on the subject, especially as the technology available for use is continually becoming more sophisticated."

Μια και η επέμβαση γινόταν χωρίς την ύπαρξη και εξουσιοδότηση οποιουδήποτε νόμου η ενέργεια της παρακολούθησης των συνδιαλέξεων ήταν αντίθετη προς το Σύνταγμα και τη Σύμβαση, γι αυτό και η αρνητική απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα. 15

ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ. Δ. Η απάντηση στο ερώτημα που παρέπεμψε το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας ενώπιόν μας είναι αρνητική. Η μαρτυρία - μαγνητοταινίες - στις οποίες καταγράφηκαν από τον κατηγορούμενο οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις υπαλλήλου του Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας με άλλα πρόσωπα, εν αγνοία τους, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή για οποιοδήποτε σκοπό. 20
25

Γράφω λίγες γραμμές για να διευκρινίσω την προσωπική μου γνώμη πάνω στο ζήτημα. Σύμφωνα με τα παραδεκτά γεγονότα, που αποτελούν τη βάση του ερωτήματος που και τέθηκε, διαπιστώνεται παραβίαση των προνοιών των Άρθρων 15.1. και 17.1. του Συντάγματος γιατί ο κατηγορούμενος, διευθυντής του Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας, παρενεβλήθη στην τηλεφωνική επικοινωνία υπαλλήλου του Συμβουλίου με άλλα πρόσωπα, εν αγνοία τους, με σκοπό να παρακολουθήσει τη συνδιάλεξη. Τα γεγονότα της υπό συζήτηση υπόθεσης είναι παρόμοια με 30
35
αυτά στην *Αστυνομία ν. Γεωργιάδης* (1983) 2 Α.Α.Δ. 33,

όπου μαγνητοφωνήθηκε συνομιλία ψυχολόγου ασθενή του, εν αγνοία του.

5 Και απλή αναφορά στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής καθώς και της διασφάλισης της επικοινωνίας των ατόμων, που κατοχυρώνονται από τα πιο πάνω άρθρα του Συντάγματος, δημιουργεί αμέσως και δικαιολογημένα, το αίσθημα αμύνης τους, όταν παραβιάζονται. Ακανθώδη όμως ζητήματα δυνατό να δημιουργηθούν κατά τη διαπίστωση των γεγονότων στην κάθε υπόθεση, αν η συγκεκριμένη λειτουργία του ατόμου, που 10 έχει κατ' ισχυρισμό παραβιαστεί, ανάγεται στην ιδιωτική ζωή ή επικοινωνία του με τους συνανθρώπους του.

15 Σίγουρα η συνεχής προσπάθεια του ανθρώπου, και μέσα από την κωδικοποίηση των κανόνων λειτουργίας του, είναι η αναγνώριση και διασφάλιση της αυτόνομης λειτουργίας και των ιδιαιτεροτήτων του ατόμου. Αλλά ασ 20 μνη ξεχνιέται πως είμαστε ταυτόχρονα και μονάδα του κοινωνικού συνόλου. Θα αποτελούσε αντίφαση στους ίδιους τους γραπτούς κανόνες δικαίου αν η ερμηνεία και εφαρμογή τους κατέληγε σε ύβρη του περί δικαίου αισθήματος του νοήμονα πολίτη η άρνηση της κοινά αποδεκτής 25 συνήθους συμπεριφοράς των ανθρώπων. Δεν επιθυμώ να παραθέσω παραδείγματα για να δείξω την πιθανότητα τέτοιου ενδεχομένου, γιατί έχω ακριβώς τη γνώμη πως αφού διακριβωθούν πρώτα τα συγκεκριμένα γεγονότα στην κάθε υπόθεση διαπιστώνεται αν, σύμφωνα με αυτά, υπήρξε οποιαδήποτε παραβίαση δικαιώματος που διασφαλίζεται στις πρόνοιες των συζητούμενων άρθρων του Συντάγματος.

Γνωμάτευση ως ανώτερω.